

Sotsiaalministri 6. detsembri 2013. a määruse nr 40 „Rahvusvahelise kaitse taotleja ja väljasaadetava tervisekontrolli ja neile osutatavate tervishoiuteenuste riigieelarvest rahastamise ulatus ja kord“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrus kehtestatakse vanglatervishoiu reformi lõpuleviimiseks, mille alused sätestavad seadusemuudatused on vastu võetud Riigikogus 2023. aastal.¹ Vanglatervishoiu reformi on hõlmatud ka Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) koosseisu kuuluvad arestimajad ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel tegutsev PPA kinnipidamiskeskus (edaspidi *kinnipidamiskeskus*).

Tervishoiuteenuseid kinnipidamiskeskuses, kus viibivad väljasaadetavad, rahvusvahelise kaitse taotlejad ja sissesõidukeelu otsusega välismaalased, hakkab rahastama Tervisekassa Eesti tervishoiusüsteemis kehtival alusel, arvestades vangistusseaduses ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud erisusi. Kinnipidamiskeskuses kinni peetavatele inimestele vanglameditsiini reform olulisi muudatusi kaasa ei too, kuna tervishoiuteenused ja ravimid tagatakse neile senises ulatuses.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistatud Sotsiaalministeeriumis. Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna nõunik Kristina-Valeria Tobias (kristina-valeria.tobias@sm.ee), kes on teinud eelnõule ka keeletoimetuse, kuna omab selleks vajalikku erialast ettevalmistust ja töökogemust keeletoimetajana. Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Susanna Jurs (susanna.jurs@sm.ee).

Eelnõu koostamisel osalesid Justiitsministeeriumist Maarja Kerner-Ader (maarja.kerner-ader@just.ee) ja Merike Sirendi (merike.sirendi@just.ee); Siseministeeriumist Riita Proosa (riita.proosa@siseministeerium.ee); Politsei- ja Piirivalveametist Aivar Krupp (aivar.krupp@politsei.ee) ja Ene Ginter (ene.ginter@politsei.ee); Tervisekassast Marko Tähnas (marko.tahnas@tervisekassa.ee); Kadri Jakoobi (kadri.jakoobi@tervisekassa.ee), Signe Borissov (signe.borissov@tervisekassa.ee) ja Ergo Pallo (ergo.pallo@tervisekassa.ee).

1.3. Märkused

Määrus kehtestatakse vanglameditsiini reformi lõpuleviimiseks, mille seaduslik alus on Riigikogus veebruaris 2023. a vastu võetud ja 1. juulil 2024. a jõustuv seadusemuudatuste pakett (eelnõu 699 SE). Reformi põhisisu on vanglates ja arestimajades ning kinnipidamiskeskuses kinni peetavatele isikutele tervishoiuteenuste osutamise korraldamise ja rahastamise toomine Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisalast Sotsiaalministeeriumi haldusalas tegutsevasse Tervisekassasse.

Määruse eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punkti 3.2.8. „Vaatame üle kõik riigi teenused, kaotame dubleerimised. Vaatame üle kogu juhtimise ministeeriumides, ametites ja sihtasutustes ning selle raames ka ametnikkonna hulga. Teeme e-valimised võimalikuks nutiseadmetes“ täitmisega.

¹ [Eelnõu - Riigikogu](#)

Määruse eelnõuga muudetakse sotsiaalministri 6. detsembri 2013. a määrust nr 40 „Rahvusvahelise kaitse taotleja ja väljasaadetava tervisekontrolli ja neile osutatavate tervishoiuteenuste riigieelarvest rahastamise ulatus ja kord“ (RT I, 23.05.2023, 30).

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva eelnõu seletuskirja 4. punktis.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahv 1 kehtestatakse uued tervishoiuteenuste korraldamise ja rahastamise alused kinnipidamiskeskuses.

Punktis 1 muudetakse määruse pealkirja, et seda lühendada ja arusaadavamaks muuta. Uueks pealkirjaks saab: „Rahvusvahelise kaitse taotleja ja väljasaadetava tervishoiuteenused“.

Punktis 2 muudetakse kehtiva määruse § 2 lõiget 2, kus asendatakse kinnipidamiskeskuse lepinguline teenuseosutaja Tervisekassa ravi rahastamise lepingu (edaspidi RRL) lepingupartneriga. Seega hakkab määruse jõustudes kinnipidamiskeskuses teenuseid osutama see tervishoiuteenuse osutaja, kellega Tervisekassa on sõlminud lepingu vangistusseaduse § 49 lõike 4 ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 26⁹ lõike 1 alusel, tingimustel ja korras.

Punktis 3 muudetakse kehtiva määruse § 3 lõikeid 1 ja 2, et viia need kooskõlla käesoleva määruse punktis 2 sätestatuga. Kinnipidamiskeskuse lepinguline teenusosutaja asendatakse viidetega Tervisekassa lepingupartnerile, kes asub osutama teenuseid kinnipidamiskeskuses alates 01.07.2024.

Punktis 4 muudetakse kehtiva määruse § 6 teksti, lisades sinna põhimõtte, et alates käesoleva määruse jõustumisest rahastatakse tervishoiuteenuste osutamist kinnipidamiskeskuses Tervisekassa kaudu.

Paragrahv 2 kehtestatakse määruse jõustumise päev, milleks on 1. juuli 2024. a. Sellel päeval jõustuvad kõik vanglatervishoiu reformi aluseks olevad õigusaktid.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Olukord enne vanglatervishoiu reformi: PPA struktuuriüksusena toimivas kinnipidamiskeskuses, kus viibivad väljasaadetavad, rahvusvahelise kaitse taotlejad ja sissesõidukeelu otsusega välismaalased, on seni toimunud arsti (kõigil tööpäevadel 3 tundi) ja õe (kõigil nädalapäevadel 4 tundi) vastuvõttud. Tervishoiuteenuste osutamiseks on sisustatud eraldi ruumid: eesruum, vastuvõttutuba ja protseduurituba. Teenuse maht on sõltunud kinnipeetavate arvust. Kinnipidamiskeskuses on osutatud esmatasandi arstiabi ja koduõendusteenust. Ambulatoorne arstiabi ja uuringud on teostatud tervishoiuasutuses, kuhu abivajav kinnipeetav konvoeeritakse. Kohapeal on olnud kättesaadavad apteegi käsimüügiravimid. Arst on kirjutanud välja ravimeid kinnipeetavate vajaduste järgi. Lisaks on läbi väikeostu võimaldatud kinnipeetavatele juurdepääs psühholoogilise nõustamise teenusele (2 korda kuus).

Mõju riigiasutustele

Vanglatervishoiu reformi mõju PPA kinnipidamiskeskusele seisneb eeskätt selles, et seni on seal teenust osutanud lepingulised tervishoiuteenuse osutajad, ent pärast reformi asuvad seal tööle tervishoiutöötajad, kes kuuluvad eraõiguslikus vormis tegutseva, ent riigi omandisse kuuluva haiglavõrgu haigla töötajaskonda. Tervishoiuteenuste osutamiseks kinnipidamiskeskuses sõlmib RRLi ja tasub haiglale edaspidi selle alusel Tervisekassa. Seega PPA kinnipidamiskeskus sellega enam tegelema ei pea ja PPA-l vabaneb teiste tegevuste jaoks rahaline ressurss, mida enne kasutati tervishoiuteenuste eest tasumiseks. Tervishoiuteenuste osutamise maht ja kord kinnipidamiskeskuses kinni peetavatele inimestele ei muutu.

Avalik-õiguslikule juriidilisele isikule Tervisekassa kaasnevad määruse rakendamisel kohustused töötada välja uus vanglatervishoiu korraldamise ja rahastamise süsteem (kirjeldatud allpool) ning sõlmida selle edukaks käivitamiseks alates 01.07.2024. a RRL lisad haiglavõrgu haiglatega, et asuda rahastama ja lepingupartneri abiga korraldama tervishoiuteenuseid vanglates, arestimajades ja kinnipidamiskeskuses.

Uus tervishoiuteenuste korraldamise ja rahastamise süsteem kinnipidamiskeskuses hakkab toimima sarnaselt Eesti tervisesüsteemis kasutusel olevaga: Tervisekassa rahastab tervishoiuteenuse osutajat RRL raames, kinnipidamiskeskuses teenuste osutamise täpsemaks reguleerimiseks sõlmitava lepingulise alusel. Rahastamise õiguslikud alused sätestatakse Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelus ja muudes tervishoiuteenuste rahastamise aluseks olevates õigusaktides.

Mõju riigieelarvele

Vanglameditsiini teenuse osutamiseks saab Sotsiaalministeeriumi valitsemisala Justiitsministeeriumilt baaseelarvesse 4,7 mln eurot aastas. **Siseministeerium ei anna Sotsiaalministeeriumile üle rahalisi vahendeid, mida seni on kulutatud tervishoiuteenuste osutamiseks arestimajades ja kinnipidamiskeskuses.** Määruse rakendamiseks vajalikke kulusid on üksikasjalikumalt analüüsitud käesoleva seletuskirja punktis 5.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Kinnipidamiskeskuses hakkab eeldatavasti teenust osutama haiglavõrgu haigla. Haigla dokumenteerib tervishoiuteenuse osutamise enda infosüsteemis ning tervise infosüsteemis. Isikuandmete töötlemise riive on väike. Dokumenteerimine kinnipidamiskeskuses toimub samamoodi nagu väljaspool vanglat. Tervishoiuteenuse osutajad on juba harjunud lähtuma andmete töötlemisel isikuandmete kaitse reeglitest ning haiglates kasutatavates infosüsteemides on kõik turvanõuded täidetud. Tervishoiuteenuse osutamine dokumenteeritakse samamoodi nagu kinnipidamisasutustest väljaspool ja kinni peetavate inimeste isikuandmeid töödeldakse üksnes tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil. Kinnipidamiskeskuses kinni peetavate inimeste terviseandmete töötlemisel lähtub Tervisekassa jätkuvalt isikuandmete kaitse reeglitest, sealhulgas minimaalsuse, eesmärgipärasuse jms põhimõtetest. Riive on seetõttu väike, kuna andmeid töödeldakse lepingu alusel ja üksnes neid andmeid, mida on vaja lepingu täitmiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks vajalik tegevus on RRL sõlmimine Tervisekassa ja eelistatult haiglavõrgu kavva kuuluvate tervishoiuteenuse osutajate vahel tervishoiuteenuste osutamiseks vanglates ja arestimajades. Seejuures säilitatakse kinnipidamiskeskuses kinni peetavatele inimestele juurdepääs kõikidele seni kättesaadavatele ravimitele ja tervishoiuteenustele.

Hetkel on riiklikus haiglavõrgus 3 piirkondlikku haiglat (Tallinnas, Tartus), 4 keskhaiglat (Tallinnas, Pärnus ja Kohtla-Järvel) ja 13 üldhaiglat või muud haiglat teistes Eesti maakondades. 2023. aasta

andmetel on 96% aktiivravi ja 71% õendusabi vooditest avaliku sektori omandis olevates haiglates, millel on hea regionaalne kaetus. Kokku on Eestis 30 avaliku sektori omandis ja 18 erasektori omandis olevat haiglat². Erasektori haiglad on suuresti koondunud Tallinnasse ja Tartusse või nende lähiümbrusse. Tervisekassa on alustanud läbirääkimisi tervishoiuteenuste osutamiseks kinnipidamiskeskuses AS-ga Lääne-Tallinna Keskhaigla, kes eeldatavasti asub osutama teenuseid ka Tallinna Vanglas ja arestimajas.

Tervisekassa on välja arvutanud ja sätestanud kehtivas Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelus iga-aastase valmisolekutasu suuruse Lääne-Tallinna KH-le: 2 083 285, mille sees on ka kinnipidamiskeskuses töötava personali töötasud ning kulud ravimitele. Valmisolekutasule lisandub eraldi kodeeritava kuluna veel 11 665 eurot, mille eest rahastatakse röntgenülesvõtteid, laboriuuringuid ja psühholoogi vastuvõttu.

Siseministeerium ei anna Sotsiaalministeeriumile üle rahalisi vahendeid, mida seni on kulutatud tervishoiuteenuste osutamiseks arestimajades ja kinnipidamiskeskuses, mistõttu kaetakse need kulud Tervisekassa eelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 01.07.2024, kui jõustuvad selle andmise aluseks olevad seaduste muudatused (Riigikogu eelnõu 699SE).

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) vahendusel Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumiga ning esitatakse arvamuse avaldamiseks Tervisekassale ja selle eeldatavatele vanglatervishoiu lepingupartneritele AS Lääne-Tallinna Keskhaiglale, SA Viljandi Haiglale ja SA Ida-Viru Keskhaiglale.

² Tervise Arengu Instituut 2023.